

گفت‌وگو

بریکس، سکوی پرش جدید اقتصاد ایران

● سفیر اسبق ایران در چین با اشاره به مزایای اتصال ایران به بریکس عنوان کرد: عضویت ایران در هر نوعی از توافقات و گروه‌های بین‌المللی اعم از شانگهای، بریکس یا هر سازمان دیگری موفقیت بزرگی محسوب می‌شود

موفقیت به حساب می‌آید، اضافه بر اینکه بحث بریکس نقطه قوت بسیار مهمی دارد که آن هم مسأله حذف دلار از مبادلات بین اعضا است که کمک بسیار مهمی در خنثی‌شدن تحریم‌ها خواهد بود. به این ترتیب، عضویت ایران در بریکس علاوه بر اینکه برای دیگر کشورها سودآوری به همراه دارد، برای ایران نیز از اهمیت فراوانی برخوردار است. اضافه بر این، مجموعه بریکس به لحاظ صنعتی، کشاورزی و حتی در بخش‌های مختلف دیگر، ظرفیت‌های بسیار بالایی دارد که کشور به خوبی می‌تواند از آنها استفاده کند.

● با ورود ایران و ۵ عضو دیگر به بریکس، ایجاد ارز بریکس احتمالاً جدی‌تر خواهد شد. ایجاد یک ارز مشترک با هدف کاهش اثر دلار در اقتصاد ایران و سایر کشورها، چقدر حائز اهمیت خواهد بود؟

قطعاً حذف دلار و تجارت با ارز بریکس که بازار بسیار گسترده‌ای نیز خواهد داشت و شاید ۸۰ درصد بازار خارجی ایران را به خود اختصاص دهد، برای کشور ما بسیار اهمیت دارد و البته برای تبادلات اقتصادی سایر اعضا هم تأثیرگذار است. اتفاقاً نکته حائز اهمیت این است که امروز شاهدیم مقامات امریکایی از روند دلارزدایی، به خصوص عضویت ایران در بریکس به صراحت احساس ناراحتی و نگرانی می‌کنند که این نشان می‌دهد، از نظر آنان این عضویت برای ایران امتیازات فوق‌العاده‌ای به همراه می‌آورد، امتیازاتی که با آنها هم بخشی از تحریم‌ها خنثی خواهد شد و هم به قسمتی از برنامه‌های توسعه‌ای سرعت بخشیده می‌شود.

● یک مزیت بریکس، وجود بانک توسعه بریکس است که ایران عضو رسمی این بانک خواهد شد. تا چه میزان می‌توان بر ظرفیت استفاده از منابع این بانک حساب کرد؟ اساساً پیوستن به بانکی که کشورهای عضو آن ۴۲ درصد از جمعیت جهان را دارند، تا چه میزان امکان ایجاد ظرفیت جدید برای ایران را به دنبال دارد؟

استفاده از صندوق با بانک توسعه بریکس در تسهیل اجرای پروژه‌ها و سرعت بخشیدن به اجرای طرح‌های اساسی کشور از لحاظ پشتوانه مالی و اعتباراتی که می‌تواند دریافت شود، تأثیرگذار خواهد بود، ولی باید درباره این نکته به مسئولان کشور تأکید کرد که پیوستن به بریکس، مزایا، امتیازات و فرصت‌های بسیاری به دنبال دارد، اما دو نکته مهم در این رابطه را باید مورد توجه قرار داد. یکی آن است که کسب موفقیت در این مسیر تازه، به پیگیری جدی نیاز دارد و چنانچه استمرار دائم کارها صورت نگیرد، پیشرفت فوق‌العاده‌ای هم حاصل نخواهد شد. نکته دوم هم این است که باید توجه داشت، اصل حل مشکلات، رسیدن به اهداف و پیشرفت بستگی به عملکرد داخلی دارد. این موضوع بسیار حائز اهمیت است و باید دانست که عضویت در بریکس تمام مسائل کشور، یا حتی بخشی از آن را حل نخواهد کرد مگر اینکه در داخل قسمت مهمی از گره‌ها باز شود.

دوم شهریورماه امسال عضویت دائم جمهوری اسلامی ایران در گروه اقتصادهای نوظهور جهان موسوم به «بریکس» قطعی شد. گروه بریکس در آخرین نشست خود در پایتخت آفریقای جنوبی، با عضویت دائم ایران در این گروه موافقت کرد و بدین وسیله، ایران و ۵ کشور عربستان، مصر، آرژانتین، اتیوپی و امارات به عنوان اعضای جدید بریکس انتخاب شدند، در حالی که ۲۳ کشور دیگر نیز خواهان عضویت رسمی در این گروه هستند. بسیاری از رسانه‌های جهان، عضویت ایران در بریکس را موفقیت بزرگی در عرصه سیاسی و اقتصادی برای کشورمان قلمداد کردند. ایران از این پس می‌تواند به عنوان عضوی از بریکس، با سایر اعضای این گروه یعنی روسیه، چین، هند، برزیل و آفریقای جنوبی تعاملات اقتصادی گسترده‌تری داشته باشد. پیوستن به گروه بریکس در حال حاضر از سوی ۴۰ کشور دنبال می‌شود و همان‌طور که عنوان شد، ۲۳ کشور در این زمینه درخواست رسمی داده‌اند. اهمیت بریکس علاوه بر اهداف اصلی این گروه که شامل پیگیری ایجاد ارز بریکس و دلارزدایی، تقویت بانک توسعه بریکس و همچنین ایجاد یک پیام‌رسان مالی جدید به جای سوئیفت می‌شود، این است که بریکس ۴۱ درصد جمعیت جهان، ۳۰ درصد تولید ناخالص داخلی و ۱۶ درصد حجم مبادلات تجاری دنیا را در اختیار دارد و این ظرفیت بزرگ، فرصت مناسبی برای ایران جهت افزایش فروش انرژی به کشورهای عضو و تقویت تبادلات به منظور خنثی‌سازی تحریم‌ها ایجاد می‌کند. برای بررسی مزایای پیوستن ایران به بریکس با جواد منصوری، سفیر اسبق ایران در چین گفت‌وگویی انجام شده که در زیر می‌آید.

● اهمیت بریکس علاوه بر اهداف اصلی این گروه که شامل پیگیری ایجاد ارز بریکس و دلارزدایی، تقویت بانک توسعه بریکس و همچنین ایجاد یک پیام‌رسان مالی جدید به جای سوئیفت می‌شود، این است که بریکس ۴۱ درصد جمعیت جهان، ۳۰ درصد تولید ناخالص داخلی و ۱۶ درصد حجم مبادلات تجاری دنیا را در اختیار دارد

● ایران به عنوان عضو جدید گروه بریکس انتخاب شد، تحلیل شما از این موفقیت چیست و فکری کنید چه دستاوردهایی برای کشور به همراه داشته باشد؟

موقعیت جغرافیایی ایران و به اصطلاح ژئوپلیتیک کشورمان، یکی از دلایل مهم توجه قدرت‌های کوچک و بزرگ دنیا در طول تاریخ به کشور ما بوده است، به همین دلیل معمولاً دولت‌ها تلاش کرده‌اند تا به نوعی تعامل خود را با ایران حفظ و یا در صورت موفقیت بر آن تسلط پیدا کنند. مطرح بودن همیشگی معاملات مربوط به کشور در سطح بین‌المللی مسأله بسیار مهمی محسوب می‌شود. نکته دوم این است که سایر کشورها به دلیل موقعیت خاص ایران به مشتقات، محصولات و تولیدات ناشی از نفت و گاز ایران به شدت نیاز دارند. بنابراین از این حیث توجه فراوانی جلب می‌کند.

بازار ایران هم موضوع بعدی است که به خاطر موقعیت جغرافیایی، کشورهای بزرگ جهان و حتی کشورهای متوسط دنیا هم نمی‌توانند آن را نادیده بگیرند. عضویت ایران در هر نوعی از توافقات و گروه‌های بین‌المللی اعم از شانگهای، بریکس یا هر سازمان دیگری طبیعتاً می‌تواند ظرفیت قابل‌ملاحظه‌ای به حساب آید. نکته حائز اهمیت دیگر این است که به هر حال غرب آسیا در حال عبور از یک دوران گذار و تحول است که باید با توجه به حضور و نقش ایران آن را طی کند، به همین دلیل هم‌زمان با ورود ایران به بریکس، امارات، عربستان و مصر هم پذیرفته می‌شوند. مسأله پذیرش این کشورها نکته مهمی است که در محاسبات نظم جدید بین‌المللی قطعاً باید مورد توجه قرار گیرد. مسأله حائز اهمیت دیگر این است که ایران در هر صورت به عنوان یک مسیر ترانزیتی یا کریدور بین‌المللی به حساب می‌آید. البته متأسفانه در سال‌های گذشته سرمایه‌گذاری لازم در این زمینه انجام نگرفت، اما به تازگی اقداماتی آغاز شده و در آینده خطوط ترانزیتی ایران، قطعاً برای اقتصاد و تجارت جهانی نقش بالایی خواهد داشت. دولت باید برای این قضیه سرمایه‌گذاری و تلاش بیشتری انجام دهد تا طرح‌های ترانزیت زودتر به نتیجه برسد، زیرا در هر صورت کشور ما برای سرمایه‌گذاری‌های مختلف ظرفیت فوق‌العاده‌ای دارد و به طور حتم سرمایه‌گذاران به این فاکتور ارزشمند و نقش مهم ایران در جهان توجه فراوانی دارند.

● افزایش امکان صادرات انرژی از ایران، به عنوان یکی از دستاوردهای آتی عضویت در بریکس مطرح شده است. یافتن مشتریان جدید نفت و گاز ایران چه اندازه در افزایش درآمد کشور و خنثی‌شدن تحریم‌ها اثرگذار خواهد بود؟

طبیعتاً افزایش توسعه تجارت خارجی

ارزهای ملی میان کشورهای بریکس، اولویت این کشورهاست و در حال حاضر تنها گزینه آماده برای کاهش اتکای این کشورها به چهارچوب مالی تحت سلطه امریکا و تقویت چندجانبه‌گرایی در حوزه مالی است. گسترش استفاده از ارزهای ملی می‌تواند روند فعلی دلارزدایی در جهان را به میزان چشمگیری سرعت ببخشد. این روند البته پس از پیوستن کشورهای صادرکننده نفت از جمله ایران و عربستان و امارات، شدت بیشتری می‌گیرد. کنار گذاشته شدن استفاده از دلار در مبادلات نفتی، شاید بزرگترین گام برای دلارزدایی در گروه بریکس باشد. در این گروه کشورهایی همچون روسیه و به تازگی ایران، عربستان و امارات، کشورهای تأمین‌کننده نفت و در مقابل چین و هند جزو بزرگترین کشورهای مصرف‌کننده نفت هستند.

این ترکیب نشان می‌دهد کاهش استفاده از دلار تنها در تجارت نفت میان کشورهای عضو بریکس، می‌تواند استفاده از ارزهای محلی در تبادلات تجاری این گروه را به شکل تصاعدی افزایش دهد. نکته جالب در این رابطه آنکه اکنون نیز برخی از کشورهای بریکس که حتی درگیر تحریم‌های امریکا هم نیستند، به استفاده از دلار برای تبادلات نفتی خود روی آورده‌اند. در تازه‌ترین مورد، هند و امارات توافق کرده‌اند که به تدریج از رویه برای تسویه معاملات نفتی استفاده کنند. در شرایطی که حتی کشورهای غیردرگیر با تحریم هم به سمت تنوع بخشی به ارزهای مورد استفاده در تجارت بین‌المللی خود هستند، طبیعی است که کشورهای دیگری از جمله ایران و روسیه، اشتیاقی چندبرابری به این موضوع نشان دهند.

علاوه بر استفاده از ارزهای ملی، طراحی و راه‌اندازی یک سیستم پیام‌رسان بانکی و سیستم تسویه مالی مشترک، از جمله اقداماتی است که می‌تواند در کوتاه‌مدت به نتیجه برسد. این همان اتفاقی است که در روسیه اجرایی شد. روسیه پس از گرفتار شدن در تحریم‌های غرب، استفاده از یک سیستم تسویه داخلی را آغاز کرد. این تجربه اکنون می‌تواند در مقیاسی بسیار بزرگتر مورد استفاده قرار گرفته و هدف بریکس در خروج از سلطه مالی امریکا را بیش از پیش محقق سازد.

وی اظهار داشت: بانک توسعه جدید، مجوز وام‌دهی به راند (واحد پول آفریقای جنوبی) را در این کشور آغاز کرده و همین کار را در برزیل انجام خواهد داد. ما تلاش می‌کنیم سواپ ارزی انجام دهیم با مجوز بدهی صادر کنیم.

روسف گفت: اعطای وام به ارز محلی به وام‌گیرندگان در کشورهای عضو این اسکان را می‌دهد تا از ریسک نرخ ارز و تغییرات در نرخ‌های بهره امریکا اجتناب کنند. ارزهای محلی جایگزین دلار نیستند. آنها جایگزین یک سیستم هستند، سیستمی که تاکنون تک‌قطبی بوده و اکنون قرار است با یک سیستم چندقطبی جایگزین شود.

رئیس بانک توسعه جدید گفت: این گروه تلاش کرده با اجتناب از تنظیم فهرستی از شروط سیاسی در وام‌دهی، خود را از بانک جهانی و صندوق بین‌المللی پول متمایز کند. اغلب وام‌ها به شرط اجرای برخی سیاست‌ها اعطا می‌شوند. ما به سیاست هر کشوری احترام می‌گذاریم.

اظهارات روسف نشان می‌دهد وی تلاش دارد بانک گروه بریکس را به نهادی برای تأمین مالی اعضای بریکس با سازگاری مستقل تبدیل کند؛ موضوعی که به وضوح عزم جدی گروه بریکس برای طراحی سازگار مالی مستقل را نشان می‌دهد. با این حال سناریوهای مختلفی به منظور ایجاد یک سازگار مستقل مالی پیش روی بریکس قرار دارد. تعیین ارز واحد بریکس، پیمان‌های پولی چندجانبه و طراحی یک سیستم پرداخت و تسویه مشترک، مهم‌ترین گزینه‌های پیش روی این گروه است.

اظهارات رئیس بانک توسعه جدید نشان می‌دهد گسترش استفاده از ارزهای ملی است. حتی رئیس بانک توسعه از اعطای وام با ارزهای محلی خبر داده است. در همین رابطه، دیلما روسف رئیس جمهور اسبق برزیل و رئیس بانک توسعه جدید، از برنامه این بانک برای اعطای وام‌ها بیشتر به اعضا و تأکید بر استفاده از ارزهای محلی در اعطای این وام‌ها خبر داد و گفت: ما انتظار داریم ماه جاری حدود هشت تا ۱۰ میلیارد دلار وام بدهیم. هدف ما این است که حدود ۳۰ درصد از وام‌ها به ارز محلی باشد.

بدهد. چند عضو سازمان کشورهای صادرکننده نفت (اوپک) اعلام کرده‌اند تمایل دارند تا به عضویت گروه بریکس درآیند.

این اتفاق مزایای مشترک مربوط به استفاده از ارزهای محلی برای معاملات فرامرزی را افزایش می‌دهد و می‌تواند حجم تجارت جهانی به دلار را کاهش دهد.

تحلیلگر شورای آتلانتیک در پایان ادعا می‌کند اگرچه چسبندگی ترتیبات نهادی و عمق بازارهای مالی ایالات متحده به اندازه‌ای است که سلطه دلار برای مدتی در ساختار مالی جهانی باقی خواهد ماند، اما بریکس بعد از گسترش عضویت می‌تواند خود را به یک ائتلاف ژئوپلیتیکی قدرتمندتری تبدیل کند که قادر است به روند دلارزدایی و گذار به دنیای چندقطبی شتاب ببخشد.

استفاده از ارزهای محلی و طراحی سیستم پرداخت و تسویه مستقل

گزینه دیگر درباره سازگار مالی جدید بریکس، گسترش استفاده از ارزهای محلی برای تبادلات مالی، تجاری و اقتصادی و طراحی سیستم پرداخت و تسویه مستقل از سلطه امریکاست. اظهارات سران کشورهای عضو بریکس از جمله برزیل و روسیه، حاکی از تمایل این گروه به گسترش استفاده از ارزهای ملی است. حتی رئیس بانک توسعه جدید هم در آخرین اظهارات خود از اعطای وام با ارزهای محلی خبر داده است.

در همین رابطه، دیلما روسف رئیس جمهور اسبق برزیل و رئیس بانک توسعه جدید، از برنامه این بانک برای اعطای وام‌ها بیشتر به اعضا و تأکید بر استفاده از ارزهای محلی در اعطای این وام‌ها خبر داد و گفت: ما انتظار داریم ماه جاری حدود هشت تا ۱۰ میلیارد دلار وام بدهیم. هدف ما این است که حدود ۳۰ درصد از وام‌ها به ارز محلی باشد.

ایران و روسیه برندگان اصلی سیستم پرداخت بریکس

هرچند تمام کشورهای عضو بریکس به کاهش اتکا به چهارچوب مالی تحت سلطه امریکا علاقه‌مند هستند، اما این موضوع برای دو کشور ایران و روسیه که تحت تحریم‌های گسترده غرب و بویژه امریکا هستند، اهمیتی ویژه دارد چرا که استفاده از یک سازگار مالی مستقل برای دیگر اعضا صرفاً جنبه احتیاطی دارد، اما برای دو کشور ایران و روسیه، دستاوردی در جهت کاهش اثر تحریم‌ها و گشایش فرصت‌های اقتصادی و تجاری بیشتر است. از همین رو، این دو کشور برندگان اصلی اقدامات بریکس در راستای طراحی سازگارهای مالی خارج از سلطه امریکا هستند. با توجه به حجم عظیم صادرات نفت ایران و روسیه به چین و همچنین چشم‌انداز صعودی تجارت میان این گروه بویژه پس از اضافه شدن اعضای جدید، استفاده از سازگارهای مالی مستقل را بیش از همه در خدمت منافع این دو کشور قرار می‌دهد.

● ایجاد پیام‌رسان جدید پرداخت به جای سوئیفت در قالب گروه بریکس مطرح است. اگر نتوان ساختار جدیدی به عنوان پیام‌رسان مالی در قالب بریکس ایجاد کرد، چقدر می‌تواند مشکلات تبادلات مالی ایران را در عرصه بین‌المللی حل و فصل کند؟

حجم مبادلات تجاری بین اعضای بریکس به اندازه‌ای بالاست که بخش عمده‌ای از مبادلات ارزی خارجی کشور را تأمین خواهد کرد و بر همین اساس نیاز به سوئیفت به حداقل خود می‌رسد. ضمن اینکه امریکایی‌ها هم اخیراً متوجه اشتباه بزرگ خود در قضیه تحریم‌های مالی و بانکی شده‌اند، زیرا این اقدامات سبب شده که جریان دلارزدایی در دنیا شکل بگیرد و ممکن است خود امریکایی‌ها نیز به تدریج، امکان استفاده از سوئیفت را به شکل عادی برگردانند.

